

IZABELA ZYMER

Biblioteka Związku Kompozytorów Polskich na półmetku swojej drogi do nowoczesności

O projektach modernizacji infrastruktury i usług realizowanych w latach 2022–2023

HISTORIA NASZEGO OŚRODKA W NAJWIĘKSZYM SKRÓCIE

Biblioteka Związku Kompozytorów Polskich (ZKP) zaczęła funkcjonować wkrótce po jego powołaniu do życia, co nastąpiło podczas I Zjazdu Kompozytorów w Krakowie na przełomie sierpnia i września 1945 r. Działała nieprzerwanie przez kolejne dekady w zmieniającej się rzeczywistości, początkowo tylko na rzecz członków Związku (kompozytorów i muzykologów¹), a od roku 1991 jako dostępna dla wszystkich zainteresowanych. W 1998 r. została przemianowana na Ośrodek Dokumentacji Polskiej Muzyki Współczesnej i przyjęta do International Association of Music Information Centres IAMIC, natomiast w 2001 r. na bazie Biblioteki powstało Polskie Centrum Informacji Muzycznej POLMIC. W 2020 r. Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego nadał naszej placówce status biblioteki naukowej². W 2021 r. decyzją Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego zostaliśmy włączeni do ogólnokrajowej sieci bibliotecznej. W 2022 r. zaczęliśmy używać skróconej nazwy – Biblioteka Naukowa ZKP. W 2023 r. 41. Walne Zebranie Członków Związku Kompozytorów Polskich, zgodnie z zaleceniem Ministra Kultury³, informację o wpisaniu nas na listę bibliotek naukowych zamieścił w Statucie ZKP.

TROSZKĘ WIĘCEJ O HISTORII

Szczegółowe kwerendy w Archiwum Związku potwierdzają, że choć Biblioteka ZKP niewątpliwie funkcjonowała od lat 40. XX w., nie została wówczas formalnie założona. Kompozytorzy nie byli widać dobrymi biurokratai i zaległość tę nadrobili znacznie później, bo dopiero w 1998 r. Co się zatem działo wcześniej?

Najstarsza znaleziona w Archiwum ZKP wzmianka o bibliotece pochodzi z roku 1947 i ma postać jednej pozycji w sprawozdaniu finansowym zaprezentowanym Walnemu Zjazdowi: „Biblioteka – prace Kolberga. 16400,-”⁴. Pomimo iż tak lakoniczna, wydaje się ona dowodem istnienia już wtedy świadomie budowanego księgozbioru. Nieco dłuższą notatkę znajdujemy w protokole obrad Prezydium Zarządu ZKP z początku roku 1948, gdzie czytamy, iż „[na] wniosek Prezesa [Piotra Perkowskiego – przyp. aut.] postanowiono wciągnąć do pracy przy Prezydium ZKP szereg członków przebywających w Warszawie, a w szczególności: [...] J. Krenza – do spraw bibliotecznych”⁵. Zapis ten jest wzruszający, bo dotyczy jednego z najwybitniejszych dyrygentów polskich w XX w., również kompozytora – ówczesnie 20-letniego, a niedawno zmarłego Jana Krenza. Informacja ta została potwierdzona w sprawozdaniu, które Zarząd Główny ZKP przedstawił Walnemu Zgro-

Stefan Kisielewski – kompozytor, literat, działacz polityczny
Fot. z Archiwum ZKP, Andrzej Zborski

madzeniu, gdzie podano: *Do pracy przy Prezydium w zakresie spraw biblioteki wciągnięto członka kandydata J. Krenza i zlecono mu dysponowanie przeznaczoną na zakup książek i płyt sumą złotych 450 000,- (rocznie). Zakupiono dotychczas wyciąg fortepianowy Harnasi K. Szymanowskiego i kilka drobniejszych utworów klasycznych*⁶. Natomiast dalej czytamy, iż *zakupiono szafę, uporządkowano bibliotekę, sporządzono inwentarz, wciągnięto doń wydane w okresie sprawozdawczym dzieła muzyczne*⁷. A zatem zbiory rozwijano z rozmysłem i odpowiedzialnie, tym bardziej, że podano również, że: *ZKP otrzymało od Syndykatu Kompozytorów Czeskich bibliotekę czeskich utworów muzycznych (ok. 1000 [sic!] egzemplarzy), z czego do biblioteki Zarządu Głównego przyjęto 55 utworów, resztę pozostawiając w siedzibie ZKP w Krakowie, dokąd biblioteka nadeszła*⁸. Podsumowując, nasza placówka niewątpliwie już istniała i funkcjonowała w 1948 r. jako zorganizowany i zinwentaryzowany zbiór książek i nut pochodzących zarówno z darów, jak i zakupów wydawnictw nowych oraz dawniejszych.

Natomiast z roku 1959 pochodzi arcyciekawy materiał zatytułowany „Program pracy Związku Kompozytorów Polskich”, opracowany i zaprezentowany Zarządowi przez Witolda Rudzińskiego – wówczas świeżo wybranego Prezesa ZKP, pla-

nującego po swoim rozwój organizacji. I chociaż program ten z miejsca został skrytykowany przez innych członków ZKP jako zbyt odważny i przekraczający możliwości stowarzyszenia (co więcej – niezgodny z oczekiwaniami, wskutek czego Rudziński podał się do dymisji po upływie zaledwie roku), dla nas istotne jest to, że zawarte tam sugestie dotyczące rozwoju Biblioteki zaskakująco dobrze zgadzają się z tym, co wiemy o jej charakterze i priorytetach przyjmowanych w kolejnych latach. Obok powiększania Biblioteki jako zbioru książek i nut (a także, przez analogię, budowania „dyskoteki” i „taśmoteki”) Rudziński postulował rozwijanie szerszej działalności, której nadał nazwę „pion pomocy technicznej Związku”, na co miały się składać: „rozszerzenie, uzupełnienie i przeorganizowanie kartoteki i archiwum kompozytorskiego, tak by móc mieć pełny i wszechstronny obraz współczesnej twórczości; zgromadzenie przynajmniej wszystkich utworów wydanych, rejestrowanie nagrań, sporządzanie wykazów utworów napisanych i ich charakterystyka”, a nawet „obszerne dokumentacja prasowa (wycinki, prasa krajowa i zagraniczna)”⁹. Podobną strategię zalecała jeszcze po upływie trzech lat Zofia Lissa, gdy postulowała *zorganizowanie w ZKP specjalnie opracowanego „archiwum kompozytorskiego”, zawierającego wyczerpujące i aktualne życiorysy kompozytorów. Brak takiej komórki – argumentowała – daje się bardzo odczuwać przy okazji dostarczania materiałów biograficznych o kompozytorach do różnych pism, prac naukowych, za granicę itp.*¹⁰.

Odpowiedzią na to zapotrzebowanie, wyrażane w głosach takich jak Rudzińskiego czy Lissy, był zainicjowany właśnie w latach 50. XX w. dwutorowy rozwój Biblioteki Związku Kompozytorów: z jednej strony jako specjalistycznego zbioru nut, książek o muzyce, czasopism oraz nagrań, a z drugiej – jako centrum dokumentacji i informacji o polskiej muzyce współczesnej. Jednocześnie z oboma tymi działaniami nierozdzielnie łączyła się działalność naukowa. To właśnie w tym okresie zainicjowana została „Kartoteka polskiej współczesnej twórczości kompozytorskiej”, która szybko przyjęła postać sporej, centralnie ustawionej, metalowej skrzyni (ten kształt utrzymywała przez pięć kolejnych dekad), cierpliwie wypełnianej fiszkami, na których sami kompozytorzy (a niekiedy pracownicy, lecz w tych przypadkach informacje powinny być zatwierdzone przez twórców własnoręcznym podpisem) podawali szczegółowe informacje o swoich utworach, takie

Prezes ZKP Mieczysław Kominiek i Deborah Keyser, Dyrektor Music Centre Wales
Fot. Izabela Zymer

jak czas powstawania dzieła, szczegółowa obsada wykonawcza (każdy użyty przez kompozytora głos wokalny i instrument, w tym w zespole i nawet w orkiestrze), źródło tekstu, dedykacja, zamierzony czas trwania, prawykonywania i kolejne wykonania, wydania, miejsce przechowywania rękopisu i in. Jednocześnie stale gromadzone były zbiory biblioteczne – pozyskiwane drogą zakupów i jako dary od osób i instytucji z Polski i zagranicy. W rezultacie, po z górą siedmiu dekadach funkcjonowania, Biblioteka ZKP dysponuje bogatą kolekcją muzyczną złożoną z partytur (blisko 25 tys. egzemplarzy), nagrań (około 15 tys. jednostek), książek (prawie 8 tys. pozycji) i czasopiśm (ponad 200 tytułów z Polski i całego świata). Tematyka obejmuje nie tylko współczesną (tzw. klasyczną czy poważną) muzykę polską, ale też pokrewne dziedziny będące przedmiotem zainteresowania użytkowników. Kluczowe jest to, że oprócz materiałów wydanych i dostępnych na rynkach w Polsce i/lub za granicą gromadzone są tu również materiały archiwalne i to właśnie one stanowią kolekcje najciekawsze i najcenniejsze – unikatowe. Są to przede wszystkim nagrania koncertowe, kopie rękopisów materiałów nutowych, fotografie oraz dokumentacja aktowa (Archiwum Akt ZKP z lat 1945-1989, przekazane pod opiekę Biblioteki)¹¹.

O TWÓRCZYM NAPIĘCIU POMIĘDZY DWIEMA KONCEPCJAMI: „TRADYCYJNEJ” BIBLIOTEKI MUZYCZNEJ I OŚRODKA DOKUMENTACJI/INFORMACJI

Rodzaj twórczego napięcia pomiędzy dwiema współistniejącymi – czy raczej współdziałającymi

– koncepcjami funkcjonowania i rozwoju był istotnym czynnikiem oddziałującym zarówno na bieżącą działalność, jak i formułowane cele i strategię. W 1998 r. znalazło to wyraz w przyjętej wówczas rozszerzonej, dwuczłonowej nazwie, a następnie, w 2001 r. zostało potwierdzone przez powołanie do istnienia POLMIC. Zmiany te były z jednej strony przejawem starań o unowocześnienie placówki i jej dostosowanie do aktualnych wymagań rzeczywistości i potrzeb użytkowników, a z drugiej – śladem pewnego napięcia między dwiema funkcjami, biblioteczną i informacyjną, czego efektem było faworyzowanie jednej z nich w kolejnych dekadach. Koniec XX i początek XXI w., wraz z rozwojem popularności internetu w Polsce, sprzyjał silnej koncentracji na informacji, która miała w tym okresie pewną tendencję do odrywania się od tradycyjnych zbiorów. Coraz wyraźniej rysowała się jej przewaga w stosunku do „starych”, „zakurzonych” (dodałabym też, że często ciężkich) książek, katalogów, szuflad, skrzyń, pudeł itd. Samo dokumentowanie przestało wystarczać. Trzeba było informować. Internet – jako narzędzie coraz szybsze, coraz łatwiej dostępne, tańsze i (co kluczowe!) edytowalne – zaczynał wygrywać z mediami tradycyjnymi, w tym książką i płytą. W sytuacji ograniczonych zasobów – finansowych, ludzkich, technologicznych itp. – przełożyło się to na wzrost „produkcji” cyfrowej, przede wszystkim internetowej. Wyścig ten zresztą trwa do dziś, z pewnością nie tylko w naszym kraju. Lecz zarazem (przypuszczam, że również nie tylko u nas), wraz z bezustannie rosnącym zalewem informacją różnej jakości, rykoszetem niejako narasta tęsknota za źródłami, zwiększa się potrzeba informacji dobrze umocowanej, a nawet możliwości bezpośredniego

Izabela Zymer
Fot. Filip Wróblewski

sprawdzenia, skontrolowania danych itd. W szczególności pandemia, która na świecie rozpoczęła się w 2019 r., wyzwoliła nie tylko olbrzymi popyt na informacje i działania dostępne wirtualnie, ale także na szanse weryfikacji rozmaitych doświadczeń zdobytych w tzw. sieci – od spotkań po doświadczenie muzyki i innych dzieł sztuki.

Rzut oka na nasze strategie rozwoju odzwierciedla dobrze te etapy cyfryzacji świata i zmiany oczekiwań użytkowników. Druga połowa lat 50. XX w. to epoka zakurzonych szaf i pewnej metalowej skrzyni. Końcówka XX i pierwszej dekady XXI w. to rosnąca przewaga funkcji informacyjnej nad tradycyjną, biblioteczną. Koncentracja na rozwoju stron internetowych tworzonych w celu informowania o muzyce, muzykach, wydarzeniach, wydawnictwach itp. spowodowała, że nasza biblioteka zaczęła się niejako pograżać w cieniu – cieniu POLMIC. Co więcej, informując coraz szerzej i bardziej wydajnie o twórczości i życiu muzycznym w kraju, coraz słabiej informowaliśmy o tym, co dzieje się u nas. Gdy pandemia odcięła nas najpierw od naszych własnych zbiorów, a potem od użytkowników, sytuacja stała się krytyczna, więc postanowiliśmy to zmienić. Zintensyfikowaliśmy prace nad projektami już rozpoczętymi, a także zainicjowaliśmy nowe.

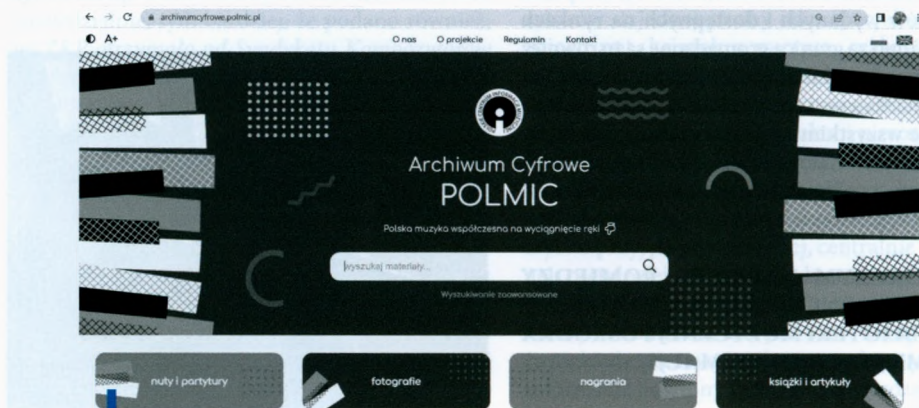
BIBLIOTEKA CYFROWA – ARCHIWUM CYFROWE POLMIC (2020)

<https://archiwumcyfrowe.polmic.pl>

Nasza biblioteka cyfrowa, funkcjonująca pod nazwą Archiwum Cyfrowe POLMIC (ACP), była

pierwszym dużym projektem realizowanym podczas pandemii COVID-19. Na początku 2020 r. grant Ministerstwa Edukacji i Nauki był już przyznany¹² i w momencie lockdownu byliśmy właśnie w trakcie wstępnych prac. ACP przeznaczone jest do publikacji materiałów muzycznych i szczegółowego ich opisu – z uwzględnieniem obowiązku podawania i przeszukiwania nazwisk licznych twórców i współtwórców grupowanych w różne kategorie, jak kompozytorzy, autorzy tekstów, wydawcy, wykonawcy, producenci, fotograficy, reżyserzy i in. To właśnie konieczność uwzględniania tak rozbudowanego zbioru danych zadecydowała o budowie własnego portalu zamiast prób wykorzystania któregoś z istniejących¹³.

Nad ACP pracowaliśmy, spotykając się regularnie w trybie online na wielogodzinne posiedzenia z częstotliwością co najmniej raz w tygodniu. Na pewno ułatwił nam pracę fakt, iż w tym okresie biblioteka była obowiązkowo (z racji powszechnego lockdownu) zamknięta dla czytelników. Z końcem 2020 r. ACP ruszyło, ale nadal jest rozwijane i ulepszane. Poza możliwością kompletnego opisu dzieł portal zawiera istotną funkcjonalność, zaprojektowaną przez nas i wykonaną przez firmę informatyczną na nasze zlecenie, umożliwiającą wyświetlanie w otwartym dostępie albo całego dzieła, albo tylko wybranego fragmentu. Jest to kluczowe nie przez wzgląd na naszą zazdrość o dzieła czy chęć czerpania zysku, ale z uwagi na interes innych podmiotów – osób i instytucji uprawnionych z racji praw autorskich i pokrewnych. To z nimi uzgadniamy, jaki fragment dzieła możemy wyświetlić jako dostępny dla wszystkich

Strona archiwumcyfrowe.polmic.pl
Projekt i wykonanie: Celerise

Młodzieńki Wojciech Kilar, kompozytor
Fot. z Archiwum ZKP, Andrzej Zborski

użytkowników bez konieczności logowania i podawania danych. W przypadkach, gdy prezentowany może być jedynie fragment, czytelnicy mają do dyspozycji narzędzie „Poprosz o dostęp”, gdzie w zwięzłym formularzu podają swoje dane oraz powód, dla którego chcą uzyskać dostęp do dzieła. W odpowiedzi (z bardzo nielicznymi wyjątkami) otrzymują link do całości.

**„NOWA MUZYKA POLSKA” – BAZA
DANYCH POLMIC ONLINE (2021)**
<https://www.bazapolmic.infoforhumans.eu>

Ten projekt wiąże się ściśle ze słynną skrzynią zawierającą fiszki, która prawdopodobnie wydawała się narzędziem wystarczającym od momentu powstania do końca lat 80. XX w. Natomiast w ostatniej dekadzie poprzedniego stulecia zaczęła narastać w stosunku do niej nieufność, a nawet – niekiedy – irytacja. Powoli wchodziły na rynek komputery (choć początkowo jeszcze bardzo rzadkie) – świat nieubłaganie stawał się coraz bardziej cyfrowy. Pojawiły się nawet opinie, że tego niemodnego mebla można by się pozbyć... Na szczęście były to głosy spoza zespołu pracowników, a decyzja, która zapadła, była zupełnie inna. Około

1995 r. o bazie danych dopiero (bardzo nieśmiało) zaczęliśmy marzyć, ale właśnie wtedy dane z fiszek zaczęły być przepisywane do pliku, z którego potem, gdy baza ruszała, jej konstruktorzy przynieśli dane.

Baza – w swojej pierwotnej, stacjonarnej wersji – konstruowana była w drugiej połowie lat 90. XX w. Powstawała jako oprogramowanie tzw. dedykowane, gdyż potrzebowaliśmy systemu, który pomieściłby wszystkie detale zgromadzone na fiszkach i dał możliwość ich przeszukiwania. Ruszyła około 2000 r. i funkcjonowała bez większych zastrzeżeń przez ponad 15 lat. Od około 2015 r. coraz mocniej zaczęły nam doskwierać jej braki, w tym niekompatybilność ze środowiskiem internetu. Kolejnym ciosem był brak możliwości dostosowania jej do pracy w kolejnych wersjach systemu Windows. Ostatnim systemem, w którym nasza stara baza czuła się wystarczająco swojsko, był Windows XP (dość dawno już usunięty z rynku). Potem trzeba było uciekać do emulatorów¹⁴. Doskwierały też mocno jednostanowiskowość (po próbach tworzenia klientów we wczesnym okresie¹⁵ zarzuciliśmy pomysł jako mało wydajny, spowalniający i wysoce awaryjny) oraz tak mocno nieprzyjazny interfejs, że w krytycznym momencie zaledwie dwie osoby umiały ją obsługiwać¹⁶.

Pandemia i lockdown spowodowały, że stara baza danych została na warszawskiej Starówce bez możliwości edycji i przeprowadzania kwerend. Stąd decyzja o przyspieszeniu działań, które planowaliśmy co najmniej od kilku lat¹⁷. Dzięki szczęśliwemu wyborowi wykonawcy nasza nowa, relacyjna baza danych, w pełni obecna online dla wielu użytkowników równocześnie, z rozmaitych urządzeń stacjonarnych i mobilnych, ruszyła po około 9 miesiącach od podjęcia decyzji o jej budowie. Warto pamiętać, że struktura bazy pozostała w zasadzie niezmieniona, przeniesione zostały również indeksy oraz system wyszukiwania zaawansowanego. Taki był nasz świadomy plan. Przed nami decyzja o ewentualnych modyfikacjach, by jeszcze bardziej uprzystępnić ją odbiorcom.

Po migracji danych baza „Nowa Muzyka Polska” została zaprezentowana podczas 50. Konferencji Muzykologicznej ZKP, która odbyła się na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie w dniach 9-11 września 2021 r. Obecny zasób to ponad 1 tys. sylwetek polskich kompozytorów aktywnych po II wojnie światowej oraz informacje o około 50 tys. utworach. Liczby te stale się zwiększają.

ARCHIWUM AKT ZKP ONLINE (2021)

https://zbioryspoleczne.pl/archiwa/PL_1084

W 2021 r. otrzymaliśmy po raz pierwszy dotację od Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych (NDAP). Głównym tematem wniosku była budowa cyfrowego inwentarza Archiwum Akt ZKP, który miał zastąpić starą, zużytą księgę przyrostową. Jeśli chodzi o system informatyczny, wybór padł na Otwarty System Archiwizacji (OSA) zbudowany przez Ośrodek KARTA. Projekt zakończył się sukcesem. Od 2021 r. inwentarz Archiwum Akt ZKP jest prowadzony od strony redaktora w OSA i dostępny dla użytkownika na portalu <https://zbioryspoleczne.pl> prowadzonym przez Centrum Archiwistyki Społecznej¹⁸. Kluczowe jest to, że oba systemy to dwie strony tego samego supersystemu, czyli że dane, które wprowadzamy w OSA automatycznie stają się widzialne dla czytelnika portalu <https://zbioryspoleczne.pl>. Decyzję o wykorzystaniu tego systemu oceniamy jako właściwą. Zyskaliśmy w ten sposób dostęp do bezpłatnego oprogramowania, które niejako wymusza opisywanie archiwaliów zgodnie z wymaganym przez NADP systemem hierarchicznym złożonym z zespołów, serii (podserii), jednostek i dokumentów, ponadto tworzy inwentarz w wymaganych formatach oraz daje możliwość dodawania plików (skanów), a także rozbudowanych w sposób optymalny indeksów. Prace te od dwóch lat prowadzimy bez przerw, traktując je jako jeden z priorytetów.

WŁASNA STRONA DOMOWA BIBLIOTEKI ZKP (2022)

<https://bibliotekazkp.org.pl>

Anegdota mojego autorstwa ma streszczać rozwój naszej placówki w pierwszych dwóch dekadach XXI w. Na początku tego okresu w umysłach użytkowników byliśmy biblioteką. Po powołaniu do istnienia Polskiego Centrum Informacji Muzycznej POLMIC co bardziej dociekliwi czytelnicy pytali nawet: „Gdzie właściwie jest ten POLMIC?”. 20 lat istnienia strony polmic.pl spowodowało, że nazwa ta rozpowszechniła się i zanim się obejrzelśmy, zmieniła się nasza tożsamość – biblioteka znalazła się w cieniu. Co więcej strona POLMIC została tak zaplanowana, by mówić przede wszystkim o muzyce i życiu muzycznym w Polsce, a o nas – niewiele. I im bardziej strona rosła, tym słabiej w tym kontekście widoczna była skromna zakładka

poświęcona naszej własnej działalności – w tym bibliotecznej, archiwalnej i naukowej. W rezultacie zaczęły się pojawiać nowe pytania: „To Wy macie też bibliotekę?” – to był cios...

Nasza strona domowa bibliotekazkp.org.pl, zbudowana w 2022 r., przywraca równowagę, bowiem publikowane tu informacje prezentują nasze zbiory i nasze działania. Jednocześnie na stronie głównej staraliśmy się wyeksponować własne główne projekty tak, by przypomnieć użytkownikom, że to my jesteśmy czynnikiem sprawczym i wykonawcą przedsięwzięć takich jak POLMIC, Archiwum Cyfrowe POLMIC, baza „Nowa Muzyka Polska” i Archiwum Akt ZKP online. Wydaje się to potrzebne i nam, i naszym użytkownikom. Dlatego też na stronie głównej zostały centralnie umieszczone linki do wszystkich tych stron. A nawet więcej, bo w centrum znajduje się przycisk prowadzący do naszego katalogu internetowego – nadal jeszcze w budowie, ale już będącego przedmiotem naszej dumy.

KATALOG INTERNETOWY BIBLIOTEKI ZKP (2023)

<https://katalog.bibliotekazkp.org.pl>

Potrzeba przejścia od katalogu kartkowego do komputerowego systemu informatycznego, łączącego w jedno katalog i wypożyczalnię, rysowała się od początku lat 90. XX w. Pierwszy komputer, który trafił do nas, był to mały Macintosh, pierwotnie przeznaczony dla studia muzycznego, które było w planach, ale nigdy nie powstało. Pierwsze próby zostały podjęte w 1991 r. na tym właśnie wdzięcznym urządzeniu, objęły wyłącznie wypożyczalnię i okazały się ślepą uliczką, bowiem po decyzji o przejściu na komputery typu PC informacje wprowadzone do tamtej pierwszej bazy danych zostały porzucone – nie przeniesiono ich do nowego środowiska. W rezultacie z pewnym opóźnieniem rozpoczęły się starania o nowy system, mogący pracować na nowych komputerach. A ponieważ właśnie wtedy prowadziliśmy też prace nad komputerową bazą danych, podjęta została decyzja o budowie własnego systemu bibliotecznego jako specjalnie zaprojektowanej „mutacji” bazy „Nowa Muzyka Polska”. Miało to po pierwsze zmniejszyć koszty, po drugie – umożliwić nam bardzo rozbudowane opracowanie naszych zbiorów skoncentrowanych na muzyce współczesnej, z całym ogromnym zespołem problemów, w tym dotyczących terminologii i indeksów. Zaplanowa-

Strona bibliotekazkp.org.pl
projekt: Anna Grygowska, wykonanie: Jadwiga Irena Zymer

ny w ten sposób, nasz stary, stacjonarny system biblioteczny powstał około 2000 r. i rozwijaliśmy go przez niemal 15 lat, aż stał się – tak samo jak nasza baza – mocno archaiczny i ogromnie kosztowny – nie tyle wprost w sensie finansowym, ile w związku z tym, że wprowadzanie danych było bardzo czasochłonne. Po pewnym czasie zaczęliśmy stopniowo rezygnować z tworzenia rozbudowanych opisów, upraszczając je do granic, by w końcu zaobserwować, że przyrost zbiorów jest szybszy niż katalogowanie. Ponadto, coraz bardziej dyskwalifikującymi cechami stawały się stacjonarność (niemożność pracy w internecie) i jednostronność. To pchnęło nas w kierunku szukania nowego systemu. Wybór padł na system KOHA, który jest bezpłatny, a przy tym otwarty, czyli pełną administrację możemy mieć po swojej stronie. Katalog jest nadal w budowie, co znaczy, że po zakończonym sukcesem imporcie danych ze starego katalogu nadal opracowujemy te pozycje, które nigdy w starym, stacjonarnym katalogu nie figurowały, a także zbiory całkiem nowe.

CO DALEJ, BIBLIOTEKO ZKP?

Od około 70 lat jesteśmy biblioteką. Od ponad 20 lat jesteśmy centrum informacji i prowadzimy ogromny portal o polskiej muzyce www.polmic.pl, który obecnie, dzięki wsparciu Ministerstwa Edukacji i Nauki¹⁹, jest gruntownie modernizowany. To jednak za mało. Potrzebna jest wizja i wyrastające z niej wciąż nowe projekty, by móc dosto-

sować się do zmieniających się uwarunkowań i oczekiwań użytkowników. U progu pandemii COVID-19 w Polsce, czyli na początku 2020 r., zasadnicze decyzje co do dalszych dróg rozwoju mieliśmy już podjęte. W pierwszych dniach marca nasza prośba o wpisanie na listę bibliotek naukowych została złożona w Ministerstwie Kultury Dziedzictwa Narodowego, a my zaczynaliśmy tworzyć nasze nowe portale. Decyzja Ministra jest w oczywisty sposób ważna dla naszego obecnego funkcjonowania, jednak jej znaczenie rozciąga się mocno na kilka wcześniejszych dekad, bowiem właśnie status i funkcja biblioteki naukowej zdają się jednoczyć dwa opisane tory naszego rozwoju w jeden spójny mechanizm prac bibliotecznych, działań informacyjnych i własnych badań naukowych, które służą czytelnikom, naszemu własnemu rozwojowi, a jednocześnie umożliwiają aktywne uczestnictwo w życiu dyscypliny nauki, której – w sposób adekwatny do możliwości i potrzeb kolejnych epok – od dawna służymy.

Być może zresztą nasza specyfika nie odbiega bardzo daleko od tego, co się dzieje w innych – różnych – bibliotekach. Funkcje biblioteczne i informacyjne od dawna nakładają się na siebie i zarówno przed pandemią, jak i u jej schyłku obie wszędzie muszą sprawnie ze sobą współdziałać. Być może jednak to, co w innych ośrodkach jest delikatnie zarysowane, u nas zaznacza się z dużą siłą. Powodem może być nasza wysoka specjalizacja. Bowiem wiedza o muzyce tzw. poważnej staje się w naszym kraju coraz bardziej elitarna i w coraz

większym stopniu podlega procesom i prawom właściwym nauce, zgodnie z kategoryzacją, w myśl której muzykologia należy do nauk o sztuce.

Tekst wygłoszony na XV Ogólnopolskiej Konferencji „Biblioteka muzyczna – idea dostrójona do czasu”, Wrocław, 28-30 listopada 2022 r., Akademia Muzyczna im. Karola Lipińskiego we Wrocławiu.

Izabela Zymer
Biblioteka-Fonoteka Związku Kompozytorów Polskich,
Polskie Centrum Informacji Muzycznej POLMIC, Warszawa
(obecnie Biblioteka Naukowa ZKP).

PRZYPISY

- ¹ Od roku 1948 do Związku Kompozytorów Polskich przyjmowani są nie tylko kompozytorzy, ale też muzykologowie, od roku 1964 zorganizowani w Sekcji Muzykologów ZKP.
- ² Por. „Obwieszczenie Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu z dnia 27 stycznia 2021 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w sprawie sposobu i trybu zaliczania bibliotek do niektórych bibliotek naukowych oraz ustalenia ich wykazu”; *Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa, 5.02.2021, poz. 251; online: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20210000251> (dostęp: 19.06.2023).
- ³ *Ibidem*, § 4. p. 2.
- ⁴ „Bilans Związku Kompozytorów Polskich na dzień 1 października 1947” [załącznik], „Protokół III Walnego Zjazdu Członków Związku Kompozytorów Polskich, 20-21.10.1947”; Archiwum Związku Kompozytorów Polskich, sygn. AZKP_002_003_k.072.
- ⁵ „Protokół Prezydium Zarządu Głównego ZKP, 17.02.1948”, sygn. AZKP_003_B_001_k.003.
- ⁶ „Sprawozdanie z działalności Zarządu Głównego Związku Kompozytorów Polskich za okres styczeń–październik 1948. Załącznik nr 6”, „Protokół Walnego Zgromadzenia Związku Kompozytorów Polskich, 20-22.11.1948”, sygn. AZKP_002_004_k.002.
- ⁷ *Ibidem*.
- ⁸ *Ibidem*.
- ⁹ Witold Rudziński, „Program pracy Związku Kompozytorów Polskich” [załącznik do protokołu posiedzenia Plenum Zarządu Głównego ZKP, 27.06.1950], sygn. AZKP_003_A_001_k.006.
- ¹⁰ „Protokół nr 25 zebrania Prezydium Zarządu Głównego ZKP, 14.09.1953, sygn. AZKP_003_B_003_k.003.
- ¹¹ Najcenniejsze archiwalne kolekcje Biblioteki ZKP zostały omówione i zilustrowane w pracy *Polish*

Music Culture Resources in Libraries and Archives, red. Stanisław Hrabia, Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, Warszawa 2018, s. 54-56. Warto tu też podkreślić, że nasze zbiory dotyczą tzw. muzyki poważnej czy klasycznej, w niewielkim zaś stopniu zagospodarowujemy inne obszary (przede wszystkim tam, gdzie granice między gatunkami zacierają się lub gdy konkretny twórca nie dzieli swojej twórczości na odrębne dziedziny).

- ¹² Prace nad portalem <https://archiwumcyfrowe.polmic.pl> w latach 2021-2023 są współfinansowane przez Ministra Edukacji i Nauki jako część dwuletniego zadania „Modernizacja i aktualizacja portali internetowych naukowej Biblioteki-Fonoteki ZKP-POLMIC” w ramach programu „Społeczna odpowiedzialność nauki – Wsparcie dla bibliotek naukowych 2021”.
- ¹³ Inaczej postąpiliśmy w przypadku akt archiwalnych – por. rozdział „Archiwum ZKP online (2022)”.
- ¹⁴ „Emulator – program komputerowy (czasem wraz z koniecznym sprzętem), który uruchomiony w danym systemie komputerowym duplikuje funkcje innego systemu komputerowego” – wyjaśnia przystępnie Wikipedia. Por. hasło „Emulator” w: „Wikipedia. Wolna encyklopedia”; online: <https://pl.wikipedia.org/wiki/Emulator> (dostęp: 19.06.2023).
- ¹⁵ Por. hasło „Klient (informatyka)” w: „Wikipedia. Wolna encyklopedia”; online: [https://pl.wikipedia.org/wiki/Klient_\(informatyka\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Klient_(informatyka)) (dostęp: 19.06.2023).
- ¹⁶ W tym jedna bardzo dobrze (jej codzienny redaktor z 20-letnim doświadczeniem) i jedna raczej słabo (zastępca dyrektora Biblioteki w mojej skromnej osobie).
- ¹⁷ Prawdą jest, że nie tylko planowaliśmy. Również rozpoczynaliśmy, jednak trzy pierwsze próby uaktualnienia starej bazy lub budowy nowej, zachowującej wszystkie nasze, autorskie rozwiązania nie powiodły się.
- ¹⁸ „Centrum Archiwistyki Społecznej (CAS) to instytucja kultury utworzona przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Fundację Ośrodka KARTA”; Więcej na: <https://cas.bip-e.pl> (dostęp: 25.06.2023).
- ¹⁹ Modernizacja portalu <https://polmic.pl> jest współfinansowana ze środków Ministra Edukacji i Nauki w ramach programu „Nauka dla Społeczeństwa” 2022. Tytuł projektu: „Najpiękniejsza jest muzyka polska – dokumentacja polskiej kultury muzycznej na stronie www.polmic.pl”.

11/2023

BIBLIOTEKARZ

Elżbieta Pokorzyńska

Leksykon opracowawczy

Sabina Serafin

Księgozbiory artystów w zbiorach Biblioteki Muzeum Narodowego w Krakowie

Katarzyna Bednarz-Soja

Rola programów promocji czytelnictwa w umacnianiu kulturalno-społecznych funkcji w Przemyskiej Bibliotece Publicznej im. Ignacego Krasickiego

Rafał Gołał

Zapisy spadkowe na rzecz bibliotek

Spis treści

OD REDAKTORA (Elżbieta Stefańczyk) – 3

ARTYKUŁY

Elżbieta Pokorzyńska: Leksykon uprawoznaczczy – 4

Sabina Serafin: Księgozbiory artystów w zbiorach Biblioteki Muzeum Narodowego w Krakowie – 9

Katarzyna Bednarz-Soja: Rola programów promocji czytelnictwa w umacnianiu kulturalno-społecznych funkcji w Przemyskiej Bibliotece Publicznej im. Ignacego Krasickiego – 13

Z BIBLIOTEK

Izabela Zymer: Biblioteka Związku Kompozytorów Polskich na półmetku swojej drogi do nowoczesności. O projektach modernizacji infrastruktury i usług realizowanych w latach 2022-2023 – 17

Joanna Chapska, Anita Has-Tokarz: XXIX edycja Nagrody im. Anny Platto – 25

Monika Telka: DKKoterapia – 28

WSPOMNIENIA

„W nekrologach – samo życie” (Paweł Tanewski) – 30

PRZEGLĄD PIŚMIENNICTWA

Sto lat muzycznej emigracji. Kompozytorzy polscy za granicą (1918-2018) według koncepcji Marleny Wieczorek (Monika Targowska) – 33

PRAWO BIBLIOTECZNE

Zapisy spadkowe na rzecz bibliotek (Rafał Gołat) – 36

Z ŻYCIA SBP

Jesienne Targi Książki w Warszawie • Na co liczymy? – seminarium w ramach projektu AFB • 15. Forum Młodych Bibliotekarzy • 5. Ogólnokrajowa Konferencja Bibliotekarzy i Pracowników Bibliotek Muzealnych • 43. Ogólnopolskie Spotkanie Zespołu ds. Bibliografii Regionalnej ZG SBP (Marzena Przybysz) – 39

Z ŻYCIA KOSZYKOWEJ

Kartografia Warszawy na przestrzeni stuleci (Beata Bujnowska) – 40

POSTAKTUALIA (Jacek Wojciechowski) – 43

W KILKU SŁOWACH – 35

Contents

FROM THE EDITOR (Elżbieta Stefańczyk) – 3

ARTICLES

Elżbieta Pokorzyńska: Lexicon of Binding – 4

Sabina Serafin: Artists' Book Collections in the Resources of the Library of the National Museum in Krakow – 9

Katarzyna Bednarz-Soja: The Role of Reading Promotion Programmes in Strengthening Cultural and Social Functions in the Ignacy Krasicki Public Library of Przemyśl – 13

FROM LIBRARIES

Izabela Zymer: The Polish Composers' Union Library Halfway Through Its Path to Modernity. About Infrastructure and Service Modernization Projects Implemented in 2022-2023 – 17

Joanna Chapska, Anita Has-Tokarz: 29th Edition of the Anna Platto Award – 25

Monika Telka: DKKotherapy – 28

RECOLLECTIONS

„W nekrologach – samo życie” („In the Obituaries – Life Itself”) (Paweł Tanewski) – 30

REVIEW OF PUBLICATIONS

One hundred years of musical emigration. Polish composers abroad (1918-2018) based on the concept of Marlena Wiczorek (Monika Targowska) – 33

LIBRARY LAW

Bequests of Legacies to Libraries (Rafał Golat) – 36

FROM THE PLA

Autumn Book Fair in Warsaw • What We Count On – Seminar in the Framework of AFB (Library Performance Analysis) Project • 15. Young Librarians Forum • 5. National Conference of Librarians and Library Workers • 43. National Meeting of the Regional Bibliography Group of the PLA General Board (Marzena Przybysz) – 39

FROM THE WARSAW PUBLIC LIBRARY IN KOSZYKOWA STREET

Cartography of Warsaw Over the Centuries (Beata Bujnowska) – 40

POST-CURRENT EVENTS (Jacek Wojciechowski) – 43

IN A NUTSHELL – 35